

60. Debrecen, Dombos-tanya, Méhész-kert (KÖH 89681)

(Hajdú-Bihar megye) B

A lelőhely területén egy debreceni illetőségű fémkeresős bejelentése nyomán, a Hajdú-Bihar megyei régészeti felügyelő társaságában került sor a frissen kivágott terület szemlájére, ahol a bejelentő régészeti objektumok feltárását azonosította a sárga homokos talajban. A szemle során az akácok kitermelése, tuskózás, majd talajlazítás által bolygatott gödrök sötét, humuszos feltjain és környékén állatsontokat és kora bronzkori kerámiatöredékeket találtunk.

A szemle során megtalált régészeti jelenségek dokumentálása érdekében leletmentő ásatást folytatott a Déri Múzeum 2012. július 26–30. között. A lelőhely Debrecentől K-re, a 471-es sz. főúttól Dombos-tanyára menő É–D-i irányú műút Ny-i oldalán található egy É–D-i tájolású, jól kiemelkedő homokháton. A feltárás során kézi bontással 2 egymást metsző gödör került napvilágra, melyekből nagy mennyiségű, a kora bronzkorra keltezhető kerámia és állatsont került elő.

Az 1. obj./1. str. sz. kerek, sekély, méhkas alakú gödörből belsődíszes talpas tálak töredékei és kis, vízszintesen kihajló peremű, fordított csonka-kúpos csészék töredékei mellett, a Makó-kultúra jellegzetes leletanyaga került elő. Az objektum jelentőségére a nagyszámú fehér inkrusztációval díszített díszkerámia és a viszonylag sok megégett állatsont mellett, a gödörből napvilágra került emberábrázolás utal. A Budapest 11, Kána falu, Kőerberek-Tóváros lakópark lelőhely területén feltárt településrészletről ismert idoltöredék után a kultúra második női alakot mintázó, égetett agyagból készült idolját sikerült megmenteni, mely szintén fejdíszben ábrázol egy nyaklánccal ékesített női alakot (talán istennőt?).

Ezt a gödröt metszette a 2. obj./2. str. sz. kisebb méretű, az elsőnél alig mélyebb, de szintén kerek és méhkas alakú gödör. Ebben a gödörben a Makó kerámia mellett a Nyírség-kultúra néhány jellegzetes, vésett-inkrusztált díszkerámiájának töredéke is előkerült. Ez a stratigráfia, a talajlazítás okozta bolygatás ellenére is, elég egyértelmű kronológiai jelentést hordoz.

Munkatársak: Csörgő József, Tóth Mihályné Andrea, Volosinovszky György régésztechnikusok.

DANI JÁNOS – HULLÁM DÉNES

61. Debrecen, Epreskert (Gázvezeték utca) (KÖH 53758)

(Hajdú-Bihar megye) Ő

A Debrecen Megyei Jogú Város 8/2033. (V. 23.) Kr. sz. rendelettel jóváhagyott helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének Debrecen 28. vrk. Gázvezeték utca – tervezett települési főút (Kanális utca nyomvonala) – tervezett gyűjtőt (Egyletkert utca nyomvonala) által határolt területre (hrsz. 144335/2) vonatkozóan a régészeti érintettségének tisztázására próbafeltárássra került sor. Az ásatás során két É–D-i és két K–Ny-i irányú szonda került kinyitásra, összesen 100-100 m hosszan.

A 2012. július 9–13. között végzett próbafeltárás során 1 objektum (árok) került elő, mely a csekély mennyiségű kerámia alapján az őskoron belül pontosabban nem volt keltezhető.

Munkatársak: Szilágyi Krisztián Antal régész, Szilágyi Máté régésztechnikus.

HULLÁM DÉNES

62. Debrecen-Józsa, Klastrompart (KÖH 19363)

(Hajdú-Bihar megye) B, V, Sza, Kö

2007-ben kezdődött el és 2012-ben fejeződött be a lelőhelyre tervezett Klastrom Lakópark úthálózatának feltárása. A több mint 2 hektáros lakópark területén a két idényben feltárt terület meghaladta a 3000 m²-t.

A több mint 100 régészeti jelenség közül a legkorábbi leletek a késő bronzkori Gáva-kultúra időszakából származnak.

Több gödörben vaskori leletanyag volt. Ebből a korszakból származik egy 8 darabból álló edénydepó is.

A római császárkorból származó szarmata leleteket is találtunk több gödörben, feltártunk egy bolygatott sírt is.

A legtöbb régészeti jelenség az 1981-ben feltárt – jelenleg is védett régészeti lelőhelyként nyilvántartott – 1220 körül épült templomot körülvevő településhez köthető. A Szentgyörgy néven ismert falu az 1594-es krími tatár hadjárat miatt néptelenedett el. A templomtól ÉK-re több sírt tártunk fel az egykori temetőből. Jelentős mennyiségű leletanyag került elő a középkori település gödreiből, kútjaiból.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

63. Debrecen, Tócsómenti szennyvízszűrő telep (Köntösgátsor 47.)

(KÖH 28104, 28110)

(Hajdú-Bihar megye) Ő

Csarnoképület létesítése kapcsán, utólagosan 2012. december 4-én régészeti próbafeltárást végzett a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága a Debrecen Köntösgátsor 15. sz. alatti ingatlanon.

K–Ny irányú próbaszondát húztunk a megépített csarnok-épülettől D-re, s mintegy 3 m mélyen sötétszürke-barna felt jelentkezett, melynek tetején patics és őskori kerámia jelentkezett. Miután az objektum tovább folytatódott a humuszos talajt nem folytattuk, az ingatlan teljes területe – mint a Tócsó-ér magaspartja – régészeti lelőhely.

Az előírt régészeti próbafeltárás elmaradása miatt a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Kulturális Örökségvédelmi Irodája büntetést szabott ki a beruházóra, aki ezt tudomásul vette.

HULLÁM DÉNES

64. Debrecen, Középkori mezőváros (Nyugati kiskörút)

(KÖH 35196)

(Hajdú-Bihar megye) Kú, Ú, I

2012 januárjában kezdtük el a Debrecen, Nyugati kiskörút Bajcsy-Zsilinszky utca és Simonffy utca közötti szakaszán előkerült régészeti jelenségek feltárását. Ezen a területen kora újkori és újkori leleteket találtunk. A nagy méretű gödrökből jelentős mennyiségű állatsont került elő. A mai utcákra merőleges irányú árkokat tártunk fel, ezek korát azonban leletanyag hiányában nem tudtuk meghatározni. Az első szakasz újkori kútjai között volt négyzetes faszerkezetű és téglából kör alakban kirakott. Egy harmadik típusnál a dongás faszerkezetre kör alakban téglákat raktak. A Simonffy utca és Széchenyi utca közötti területen hasonló jelenségeket tártunk fel. Ezen a részen a fenti utcákkal párhuzamos árokrendszer részeit sikerült megfigyelnünk. A feltárt kutak között itt is volt négyzetes faszerkezetű és kör alakú, téglából kirakott.

2012 áprilisában folytattuk az ásátást a Széchenyi utca és Arany János utca közötti szakaszon. Itt faszerkezet nélküli ásott kutakból középkori kerámiák töredékei kerültek elő. A Széchenyi és Arany János utcákkal párhuzamosan több teknős aljú árkot tártunk fel a kora újkori időszakból. Az újkori régészeti jelenségek között itt is volt négyzetes és dongás faszerkezetű kút, valamint egy fával bélelt verem.

A három szakaszon több mint 2600 m²-en 110 régészeti jelenséget tártunk fel.

Munkatársak: Faragóné Csutak Tünde régésztechnikus, Fehér Csaba rajzoló, Koroknai Zsolt fényképész

D. SZABÓ LÁSZLÓ

65. Debrecen, Középkori mezőváros

(Vörösmarty u. 13.)

(KÖH 35196)

(Hajdú-Bihar megye) B, Ú

2012 februárjában tártunk fel Debrecenben, a Vörösmarty u. 13. sz. alatt a Hajdú-Bihar megyei Kereskedelmi és Iparkamara új székházának területét. A több mint 300 m²-es területen 18 régészeti jelenséget tártunk fel két nagyobb korszakból.

A késő bronzkori Gáva-kultúra emlékanyaga került elő több gödörből és árokból. Debrecen területén több feltáráson is találtak már gávai emlékanyaggal. Az itt előkerült nagy mennyiségű kerámiaanyag az eddigi leletekkel hasonló jellegzetességeket mutat.

18–19. századi, újkori kerámia került elő több objektumból. A jellemzően mázas töredékek egykori tányérok, fazekak, fedők és lábasak maradványai.

Munkatársak: Faragóné Csutak Tünde régésztechnikus, Fehér Csaba rajzoló, Koroknai Zsolt fényképész.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

66. Debrecen, Vámraktár utca

(KÖH 78567)

(Hajdú-Bihar megye) R, A

2012 júliusában kezdődtek a feltárási munkák a Róna Dohányfeldolgozó Kft. által tervezett dohányfeldolgozó üzem körül. A régészeti feltárást Debrecen belterületén – a Kondoros vízfolyás egyik Ny-i mellékágának még ma is észlelhető, kicsit kiemelkedőbb magaspártján – a Vámraktár utca 3. sz. alatt (hrs. 11271/18) folyt. A lelőhelyen 2011-ben helyszíni szemlét tartott Aranyos Annamária és Bálint Mariann, illetve 2011-ben Szilágyi Krisztián Antal próbaszondázást végzett, mely során egy bronzcsüngő került elő. A lelőhely részben bolygatott, illetve nagy részét 1990-ben törmelékkel feltöltötték.

A megelőző feltáráásokat a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatósága 2012. július 19-én kezdte meg a földterület lehumuszolásával. A feltárást a Hajdú-Bihar Megyei Múzeumok Igazgatóságával kötött szerződés alapján a Róna Dohányfeldolgozó Kft. finanszírozta. A térinformatikai méréseket a Déri Múzeum munkatársai végezték. A megelőző feltárást két lépésben folyt, elsőként (2012. július 19.–2012. augusztus 10.) az épület oszlophelyeinek nyomvonalán történt meg. E területen összesen 118 objektum került feltáráásra, melyhez 183 stratigráfiai egységet rendeltünk. Második lépésben (2012. szeptember 10.–19.) az épülethez tartozó csatorna- illetve vízvezetékek régészeti rétegeket bolygató területének feltárása történt meg, mely során 42 objektum került felszínre, 50 stratigráfiai egy-

séggel. A teljes területen összesen 160 objektumot tártunk fel, melyekhez 233 stratigráfiai egységet rendeltünk.

A teljes megelőző feltárást folyamán – az épület oszlopsorainak, valamint a földben, 115,8 m tengerszintfeletti magasságnál mélyebben vitt vezetékének utólagos geodéziai felmérése alapján – a lehumuszolt 3070 m² nagyságú területből összesen 2115 m² terület volt régészeti objektumok által érintett. A feltárást során egy avar kori ház, rézkori és avar gödrök, nagy mennyiségű avar kori árok és több cölöphely került elő. 2012. szeptember 19-én, a teljes feltárást és dokumentálást követően a Déri Múzeum munkatársai levonultak a területéről. A terület átadásra került.

Munkatársak: Papp Enikő, Pikó Éva, Szilágyi Krisztián Antal, Szilágyi Máté, Tóthné Simon Andrea, Volosinovszki György ásátási technikusok, Szabó Mariann régészhallgató.

LACZI ORSOLYA

67. Doba, Somlólvár

(MRT 3. k. 15 / 1. lh.; KÖH 7804)

(Veszprém megye) Kk, Ú

2012. október 11. és november 15. között megelőző feltárást végeztünk Doba, Somló várában (hrs. 016011/b, műemléki törzsszám 4940) az MNV Zrt., mint építető és a Veszprém Megyei Múzeumi Igazgatóság, mint engedélyes megyei múzeum felkérésére. A feltárást helyszíni munkálatait az MNM NÖK Műemléki Kutatási Osztályának munkatársaként végeztük. A célunk az volt, hogy a hasznosításra kerülő alsó vár eddigi feltáratlan részeit, a korábban már kutatott ún. laktanyaszárny beforduló DK-i épületszárnyát megismerjük („A” terület). Az épületrész felmenő falait az elmúlt években statikailag megerősítették, így már lehetett dolgozni a környezetében.

Az ásátás eredményeképpen bebizonyosodott, hogy az alsó vár ÉK-i sarkában egy, a 15. század második felére keltezhető körítőfalról elváló épületet hoztak létre, melynek földszinti bejárata az alsó vár udvara felé, egy ácsokos ablaka pedig D-i irányba nézett. Ezen épület alapfalait egy korábbi, jellegtelen késő középkori leletanyagot tartalmazó feltöltési rétegbe ásták bele. A körítőfal síkjában látható szabálytalanság esetleg arra utalhat, hogy már eleve számoltak itt valami építménnyel. Egy második építési fázisban vagy periódusban, az épületben egy téglaboltozatos sütőkemencét hoztak létre, melynek falai helyenként magasan megmaradtak, ugyanakkor nyílásának eredeti méreteit már nem lehetett meghatározni. A kemence konzolosan kiugró homlokfala feltehetően részben a szikrafogó szerkezetet is tartotta, melyből azonban csak a füstelvezető helyenként vakolt állapotban megmaradt, kormos felülete maradt meg. A kemence előterében megfogható volt egy sárga agyagba rakott kőpadló részlete. A kemence fala részben elétakart a helyiség ablakának, a vörösre égett agyagból és kerámia-töredékekből álló platni pedig kétszer is megújításra került, az alsó platni 15. század végi–16. század eleji, a legkésőbbi már inkább 16. század első felére datálható leletanyagot tartalmazott.

A 16. század első felében–közepén az alsó vár udvara beépült az ún. laktanyaszárnyal, melynek az általunk feltárt, beforduló szakasza csak az említett sütőházig tartott. Ennek falát minden bizonnyal felmagasították, ablakát befalazták. Az ásátás tanúsága szerint – hasonlóan a DNy-i szárnyhoz – itt sem alakítottak ki földszintet, hanem az udvari homlokzati fal és a korábbi, gyilokjárós körítőfal között bontási sittal betöltötték, ennek tetején alakították ki az egyterű épületszárny járószintjét.